

ฝ่าวิกฤตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

โดย ทีมเฉพาะกิจ สำนักประชาสัมพันธ์

พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มทำให้ทรัพยากรบริเวณดังกล่าวเสื่อมโทรมลง และมีภัยธรรมชาติติดตามมาหลายประการ ขณะที่ด้านเศรษฐกิจและสังคมมีความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร เช่น การใช้พื้นที่นารอบ ๆ ทะเลสาบสงขลาปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ยางพาราและปาล์มน้ำมัน ก่อให้เกิดการสูญเสียความมั่นคงทางอาหาร และความอ่อนแอในการพึ่งพาตนเองของชุมชน ด้านประมง มีการใช้เครื่องมือผิดประเภทมากขึ้นทำให้สัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว

ภาครัฐมีความพยายามแก้ไขปัญหาพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยแต่ละรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ จัดให้มีกลไกการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการเป็นการเฉพาะ และใช้แผนแม่บทหรือแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการบริหาร ซึ่งปัจจุบันมีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นแผนปฏิบัติการในระยะ ๑๐ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๖๐ และมีการจัดทำแผนงบประมาณบูรณาการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙ เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดังกล่าวให้มีความอุดมสมบูรณ์ เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ และใช้เป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน แต่ปัญหาสำคัญที่ยังพบคือ การบริหารจัดการลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยเฉพาะเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งหมด

คณะกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เห็นว่า ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ยังคงมีปัญหาคือต้องการความชัดเจนในการแก้ไข จึงได้จัดการสัมมนาเรื่อง “**ฝ่าวิกฤตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**” ขึ้น เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๘ ณ โรงแรมรอยัลปริ้นเซส หลานหลวง กรุงเทพฯ โดยมี นายสุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย รองประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คนที่หนึ่ง เป็นประธานในพิธี และพลเรือเอก วัลลภ เกิดผล ประธานคณะกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ กล่าวรายงาน ซึ่งการสัมมนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการแนวทางการจัดการร่วมกันระหว่างสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา รวมทั้งสร้างกลไกการขับเคลื่อนและข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ยั่งยืน และศึกษาแนวทางการบูรณาการตามแผนงบประมาณบูรณาการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

ในการสัมมนาครั้งนี้ ได้รับเกียรติจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิร่วมบรรยายพิเศษและให้ข้อมูลที่น่าสนใจ อาทิ นายเกษมสันต์ จิณณวาโส ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นางสาวสุนทรียา เหมือนพะวงศ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา นายพรชาติ บุณนาค รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ และนางเยาวลักษณ์ มานะตระกูล รองผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจประกอบด้วย

๑. ด้านของความมั่นคง ปัจจุบันมีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย ซึ่งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องผนึกกำลังกัน เพื่อร่วมกันป้องกันปัญหาและพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยนโยบายหลักที่ทุกภาคส่วนสามารถบูรณาการร่วมกัน ได้แก่ ๑) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔ ซึ่งระบุเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการพัฒนาระบบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ตรวจสอบและเฝ้าระวังการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบ เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการรวมตัวในระดับภูมิภาคอาเซียน เพื่อเป็นภาคีด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒) ร่างแผนบริหารจัดการความมั่นคง โดยมีการจัดระบบป้องกันพื้นที่ชายฝั่งทะเล พัฒนาระบบการแจ้งเตือนความมั่นคง จัดทำการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการสัญจรข้ามแดน ๓) แผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔ และ ๔) แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นภาพรวมของความมั่นคง และเป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทั้ง ๔ แผนงานสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อปกป้องรักษาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้ครบทุกมิติ พร้อมทั้งเกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม

๒. ด้านกฎหมาย ควรมีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย หรือตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นการเฉพาะ ควรส่งเสริมให้มีระบบป้องกันมากกว่าแก้ไข ซึ่งร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องและได้มีการเสนอให้ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณา คือ ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมและวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. .... โดยมุ่งปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม ให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายที่ครบถ้วน มีการพิจารณาพิพากษาคดีที่เข้มแข็ง ปฏิรูปการบังคับคดีและโทษให้เด็ดขาดเหมาะสม มีมาตรฐานใหม่ตามหลักสากล ซึ่งเป็นหลักการพิเศษทางสิ่งแวดล้อม และเป็นหลักมุ่งสู่การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ และควรมีประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม มีองค์การพิเศษเพื่อระบบยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมไว้ดูแลเป็นการเฉพาะ รวมทั้งต้องส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้มแข็งเพื่อเป็นเกราะป้องกันทรัพยากรของประเทศ

๓. ด้านงบประมาณ ปัจจุบันเป็นการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเชิงยุทธศาสตร์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาทั้งในระดับรัฐบาล กระทรวงและจังหวัด จะต้องกำหนดแผนยุทธศาสตร์ เป้าหมายและกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีสำหรับดำเนินโครงการทั้งในเชิงของการอนุรักษ์ ป้องกันและพัฒนา ซึ่งปัจจุบันลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ยังไม่มีแผนบูรณาการ อีกทั้งไม่ได้เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล จึงได้รับเพียงงบประมาณตามปกติ ดังนั้น หากหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องการได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม จึงจำเป็นต้องนำเสนองานบูรณาการโดยเน้นให้เห็นว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญและเป็นการบูรณาการงบประมาณ

๔. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรมีการพัฒนาคนตามหลักธรรมาภิบาล และควรมีการบริหารจัดการโดยมีประชาชนเป็นหุ้นส่วน และมีเจ้าภาพ โดยในการบริหารจัดการลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างบูรณาการต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ต้องอาศัยการทำงานขององค์กรภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น ภาควิชาการ และองค์กรภาครัฐจากส่วนกลาง และในพื้นที่ที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่อไป

ในช่วงบ่ายเป็นการอภิปรายเรื่อง “ทำอะไรจึงจะฝ่าวิกฤตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมีประเด็นและข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ได้แก่ ๑) หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบยังขาดการบูรณาการ การดำเนินงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่น ระบบการจัดเก็บข้อมูลยังไม่สมบูรณ์และไม่มีมาตรฐานเดียวกัน ข้อมูลชนิดเดียวกันมีการจัดทำจากหลายหน่วยงาน การประเมินผลสัมฤทธิ์และการวิเคราะห์ยังไม่ได้ผลชัดเจน เนื่องจากขาดฐานข้อมูลที่ดี ๒) ควรมีการตั้งงบประมาณเพื่อบูรณาการลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้ได้รับการอนุรักษ์ ป้องกันและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ๓) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันควรสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์และมีการบริหารจัดการที่ดีควบคู่กันไป

ในช่วงท้ายของการสัมมนา คณะกรรมการฯ ได้เปิดเวทีเพื่อรับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมสัมมนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้งนี้ เพื่อนำความเห็นที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ไปสานต่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันสูงสุดต่อไป